

SOCIALE Vernieuwing

DRS. F. THISSEN

In de regeringsverklaring van het derde kabinet Lubbers is in ruime mate aandacht geschonken aan het begrip Sociale Vernieuwing. Hoewel er aanvankelijk in een wat lacherige sfeer over de definiëring van het begrip door de diverse bewindslieden (Dales, d'Ancona) werd gesproken, wordt in het begrip sociale vernieuwing in diverse beleidssectoren steeds vaker gehoord. Zo ook op het terrein van de ruimtelijke ordening, en daarmee op het werkterrein van ruimtelijk onderzoekers.

In de Stellingnamebrief van de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer wordt sociale vernieuwing als één van de accentverschuivingen genoemd die een aanscherping van de Vierde Nota Ruimtelijke Ordening vergen. Deze zal dit najaar in de vorm van een Vierde Nota Extra worden gepresenteerd. In de Stellingnamebrief wordt sociale vernieuwing gekoppeld aan de in de Vierde Nota geïntroduceerde basiswaarden voor de dagelijkse leefomgeving. Kern van sociale vernieuwing is 'het bevorderen van de maatschappelijke integratie van de diverse bevolkingsgroepen'. Sociale vernieuwing zal een bijdrage moeten leveren aan het verbeteren van de leefbaarheid van stad en platteland.

Sociale vernieuwing als beleidsbegrip in de ruimtelijke ordening kent voornamelijk primair een stedelijke toepassing. De 37

proefgemeenten 'Sociale Vernieuwing' hebben allen een stedelijk karakter. In Rotterdam, waar het begrip geboren is, definieerde de Commissie Sociale Vernieuwing (de commissie Idenburg) het begrip aldus: 'Sociale vernieuwing is in de kern gericht en gebaseerd op herijking en herschikking van verantwoordelijkheden van de burger voor zijn eigen bestaan en toekomst; van de partijen in het maatschappelijk middenveld voor de stad als gemeenschap; van de gemeentelijke overheid voor de stad als plek om te leven, te wonen en te werken'. Dergelijke omschrijvingen sluiten nauw aan bij de noties 'zorgzame of verantwoordelijke samenleving' van het tweede Kabinet Lubbers. Deze beleidsdoelstellingen hebben blijkbaar een gezamenlijke voedingsbodem in een aantal algemene maatschappelijke ontwikkelingen, zoals schaalvergroting en individualisering.

Schaalvergroting en individualisering hebben naast positieve kanten ook een aantal negatieve kanten. Een groot aantal sociale verbanden, zoals de familie, de buurt of het dorp, de kerk, het verenigingsleven nemen in betekenis af. De overheid beseft dat hierdoor een vacuum ontstaat. Niet de overheid, maar de sociale omgeving van individuen, waaronder ook de woonbuurt, zal dit vacuum moeten opvullen. Daarmee roeit de overheid tegen de overheersende maatschappelijke stroom in. Het zal dan ook veel creativiteit vergen nieuwe vormen te vinden waarin de

sociale omgeving van individuen zich manifesteert. Zo zal ook veel creativiteit nodig zijn om de woonbuurt te laten functioneren voor bewoners.

De ontwikkelingen in en de mogelijkheden van woonbuurten worden door Rob van Engelsdorp Gastelaars en Wim Ostendorf van het Instituut voor Sociale Geografie van de Universiteit van Amsterdam helder geschetst in een studie over Heijplaat. Zij de studie in opdracht van het Crisis team Heijplaat dat is gevormd nadat B & W van Rotterdam voor opheffing op termijn van het Tuindorp Heijplaat kozen. Heijplaat ligt als een enclave in het Waal-Eemhavengebied. Deze keuze leverde een golf van emoties op.

In de Stellingnamebrief van Alders wordt sociale vernieuwing ook gekoppeld aan de leefbaarheid op het platteland. Het ligt voor de hand dit beleidsbegrip ook te introduceren in het regionaal welzijnswerk van WVC. Het is echter de vraag of op gelijksoortige wijze als in de steden het lokale niveau in casu de gemeenten hierbij zullen worden betrokken. Een aanpak op regionaal niveau ligt eerder voor de hand. De opvatting dat ook in een aantal plattelandsgebieden de basiswaarden van de dagelijkse leefomgeving in het geding zijn is in belangrijke mate gebaseerd op de door de Utrechtse geografen uitgevoerde studie 'De achterkant van verstedelijkt Nederland'¹. In deze studie zijn op grond van een aantal indicatoren aandachtsgebieden onderscheiden waarvoor ernstig moet worden betwijfeld of het 'regio's op eigen kracht'-beleid uit de Vierde Nota wel perspectief biedt. Ook in deze studie wordt gewezen op de ruimtelijk selectieve ontwikkelingen door schaalvergroting. Naast gebieden of dorpen die nieuwe functies ontwikkelen kunnen gebieden en dorpen voorkomen die vooral te maken hebben met functieverlies. Op diverse fronten wordt op het platteland gewerkt aan regionale ontwikkelingsplannen die op problemen en nieuwe mogelijkheden moeten inspelen.

In de nabije toekomst zal voor geografen en planologen op het terrein van de sociale vernieuwing zeker werk te verzetten zijn. Daarbij zal het vaak gaan om het functioneren van lokale milieus binnen een regionaal kader en om de betekenis van de woonbuurt voor kwetsbare bewonersgroepen.

Frans Thissen is penningmeester van de Stichting Geografenwerk.

¹ De achterkant van verstedelijkt Nederland, onder redactie van Van der Velden en Huigen, NGS 89, 1989, Utrecht

Het werkveld van de 'Sociale Vernieuwing'

